

Звіт

про результати виконання наукової теми
кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
**«Соціалізація вразливих груп населення в контексті
розвитку територіальних
громад в Україні»**

Державний реєстраційний номер: 0121U112043

Термін виконання: 2021–2026 рр.

Вадим ЛЮТИЙ

доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
кандидат педагогічних наук, доцент, керівник наукової теми

Соціалізація вразливих груп населення в контексті розвитку територіальних громад в Україні

Мета: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити чинники, механізми та умови соціалізації вразливих груп населення в територіальних громадах України та розробити змістово-методичне забезпечення оптимізації цього процесу

Завдання:

1. Визначити чинники й механізми процесу соціалізації вразливих груп населення, виникнення та загострення складних життєвих обставин в умовах територіальної громади
2. Охарактеризувати умови, що сприятимуть соціалізації вразливих груп населення в територіальних громадах України
3. Здійснити оцінювання існуючих практик соціальної роботи у громадах на предмет їхньої відповідності чинникам та умовам соціалізації вразливих груп
4. Обґрунтувати та апробувати в системі надання соціальних послуг в територіальних громадах інноваційні моделі соціальної роботи, спрямовані на оптимізацію процесів соціалізації вразливих груп, профілактику соціальної вразливості та складних життєвих обставин, інтеграцію та соціальну адаптацію представників вразливих груп населення
5. Розробити та впровадити програми та методичний інструментарій підготовки фахівців для впровадження інноваційних моделей соціалізації вразливих груп в територіальних громадах
6. Розробити та апробувати навчально-методичні матеріали, модулі для підготовки студентів до соціальної роботи з вразливими групами населення в територіальних громадах

Теоретико-методологічні засади

Уточнено сутність вразливості та соціалізації вразливих груп в умовах громади

Вразливі групи населення

- особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників

Ознаки вразливості

- Перебування під впливом чинників складних життєвих обставин (СЖО)
- Обмежений доступ до ресурсів, необхідних для запобігання або подолання СЖО

Соціалізація вразливих груп населення в громаді

- Процес первинного або вторинного входження особи або сім'ї до середовища громади, налагодження ними соціальних взаємовідносин та набуття статусу, пов'язаного із отриманням доступу до умов життєдіяльності та приведенням у відповідність до способу життя із нормами та очікуваннями громади

Вразливі соціальні групи

- Особи та сім'ї, які перебувають у стані соціальної дезадаптації
- Особи та сім'ї, які зазнають соціального виключення і дискримінації
- Особи та сім'ї, що зазнають негативного впливу природних та соціальних чинників

Теоретико-методологічні засади

Обґрунтовано чинники й механізми процесу соціалізації вразливих груп населення; виникнення та загострення складних життєвих обставин в умовах територіальної громади; умови, що сприятимуть соціалізації вразливих груп населення в територіальних громадах України

Чинники соціалізації вразливих груп в громаді

Соціально-середовищні

наявність розвиненої інфраструктури, безбар'єрності
сприятливий соціально-психологічний клімат
доступні для всіх можливості в освіті, культурному дозвіллі
налагоджена комунікація та підтримка між членами громади на всіх рівнях
створення економічних умов для розвитку громади
безпечне навколишнє середовище

Індивідуальні

стан здоров'я, вік; наявність освіти, професійного і життєвого досвіду
соціальна активність, мотивація до участі у житті й розвитку громади
рівень сформованих соціальних навичок
рівень самооцінки й стресостійкості, моральний стан
наявність пережитого травматичного досвіду
цінності, стиль життя

Інституційні

державна та місцева соціальна політика;
розробка й впровадження гуманітарних та соціальних програм.
діяльність соціальних служб, доступність і якість соціальних та ін. послуг
налагоджена міжвідомча взаємодія
злагоджена робота громадських організацій
підтримка волонтерських ініціатив

Теоретико-методологічні засади

Виокремлено соціально вразливі групи, які потребують особливої уваги в сучасних умовах; перспективні інтервенції, спрямовані на їхню соціалізацію та інтеграцію в громадах

Діти та молодь соціально вразливих груп

Сім'ї, що постраждали внаслідок воєнних дій

Внутрішньо переміщені особи та сім'ї

Сім'ї, які виховують дитину, яка живе з ВІЛ

Сім'ї, у складі яких є людина з інвалідністю

Сім'ї, що опікуються дітьми, позбавленими батьківського піклування

Комплексні профілактичні втручання

Послуги, спрямовані на раннє втручання

Сімейні форми догляду та виховання дитини

Гуманітарні програми

Комплексні спеціалізовані послуги супроводу, інтеграції та реінтеграції

Компоненти дослідження

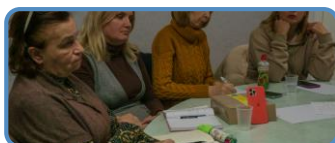
Апробація програм профілактики соціально небезпечних явищ та захворювань в громаді

Оцінка потреб дітей та підлітків, які живуть з ВІЛ та їхніх сімей

Оцінка потреб громади в послугах, спрямованих на запобігання розлученню батьків і дітей та інституціалізації дитини

Дослідження проблем впровадження сімейних форм виховання у громаді

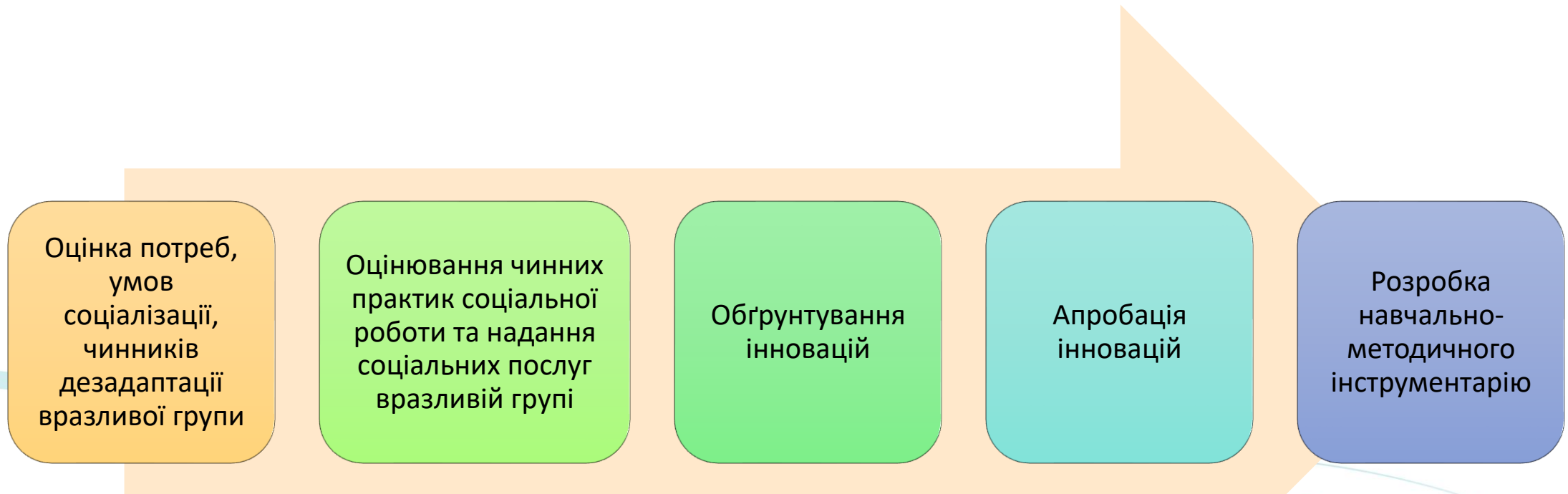
Оцінювання ефективності гуманітарної допомоги сім'ям ВПО як засобу їхньої соціалізації та інтеграції

Вивчення діючої практики надання комплексних послуг сім'ям, де проживають діти / особи з інвалідністю в громаді м. Києва

Структура компонентів дослідження

1. Апробація програм профілактики соціально небезпечних явищ та захворювань в громаді

Розроблено методологію та проведено оцінювання ефективності впровадження в громадах комплексних профілактичних програм: «Програма 15» та «Кроки по життю»

Цільові групи:

- Діти та підлітки
- Сім'ї з дітьми
- Сім'ї, які перебувають в СЖО
- Прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу

Учасники:

- «Програма 15»: 733 дитини та 470 дорослих ; контрольна когорта - 195 осіб
- Програма «Коло сили» - 482 учасників навчання та 448 учасників групи порівняння

Географія дослідження:

- Громади Волинської, Житомирської, Ровенської, Черкаської та Чернівецької обл.

Дослідження чинників ризикованої поведінки підлітків та молоді в громадах

Підготовка до впровадження комплексні профілактичні програми

Оцінювання безпосередні та відтерміновані результати впровадження комплексних профілактичних програм в умовах територіальних громад

Оцінювання довготривалого впливу участі в профілактичних програмах на уявлення та поведінку учасників

Розробка та впровадження рекомендацій щодо впровадження та оцінювання в громадах профілактичних програм

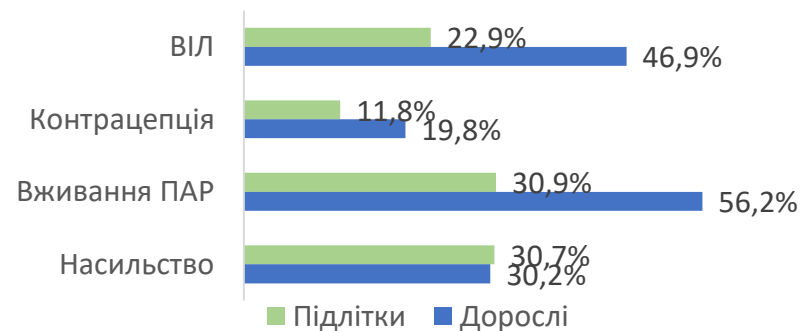
1. Апробація програм профілактики соціально небезпечних явищ та захворювань у громаді

Досліджено чинники ризикованої поведінки підлітків у громадах, що можуть бути предметом впливу профілактичних програм

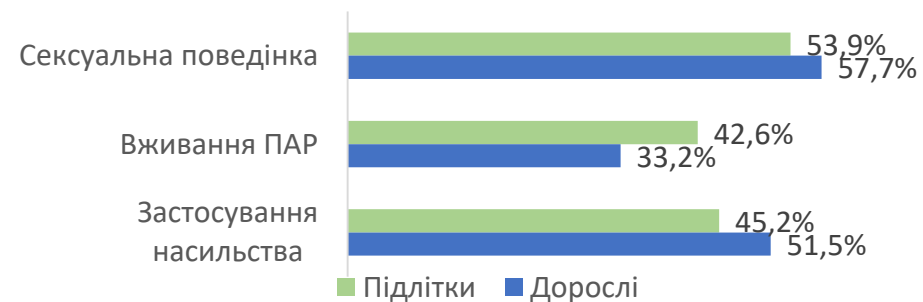
Чинники ризикованої поведінки:

- Помилкові уявлення щодо ВІЛ, ризикованої сексуальної поведінки, вживання алкоголю та ПАР, насильницького поводження
- Настанови щодо припустимості та доцільності ризикованої поведінки за певних обставин
- Невпевненість у своїй спроможності успішно подолати небезпечні ситуації
- Знижена самооцінка, конфліктні та нестійкі взаємовідносини між батьками та дітьми

Коректність уявлень учасників

Безпечність настанов щодо поведінки

1. Апробація програм профілактики соціально небезпечних явищ та захворювань в громаді

Адаптовано до впровадження в громадах програми комплексної профілактики «Програма 15» та «Кроки по життю»

«Програма 15»

- Комплексна профілактична програма, спрямована на запобігання поширенню ВІЛ-інфекції, асоційованої з нею ризикованої поведінки та інших негативних соціальних явищ (вживання ПАР, насильство тощо)
- передбачає формування в учасників коректних уявлень щодо соціально небезпечних явищ і захворювань, розвиток навичок безпечної поведінки, подолання критичних ситуацій і прийняття відповідальних рішень, формування цінностей здоров'я та особистої гідності
- Особливості програми:
 - Робота з сім'ями (батьками і дітьми підліткового віку)
 - 15 тематичних зустрічей по 4 год. в форматі тренінгу
 - Паралельна робота 4-х гендерно-вікових груп (хлопці, дівчата, батьки)
 - Проводиться сертифікованими тренерами на базі громад

Програма «Кроки по життю»

- Адаптована версія «Програми 15 для впровадження у ЗЗСО
- Впроваджується у 8-10 класах
- Проводиться у формі факультативного курсу, 33 заняття з учнями протягом навчального року, із застосуванням тренінгових форм роботи
- Тематика зустрічей аналогічна «Програмі 15»
- Заняття з окремих тем проводяться в гендерно диференційованих групах
- Програма передбачає 3 консультативні зустрічі для батьків з метою їхнього інформування про завдання, зміст та наративи програми
- Тренери – штатні працівники навчальних закладів (психологи, соціальні педагоги, вчителі), які пройшли підготовку в рамках тренерської школи Українського фонду «Благополуччя дітей»

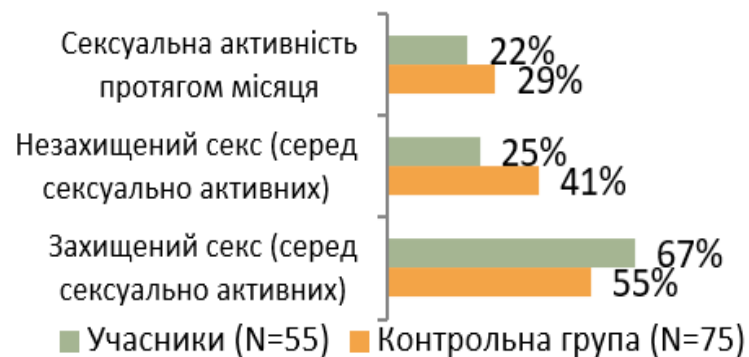
1. Апробація програм профілактики соціально небезпечних явищ та захворювань в громаді

Безпосередні результати:

- формування стійких коректних уявлень учасників
- поліпшення самооцінки та взаємовідносин батьків та дітей

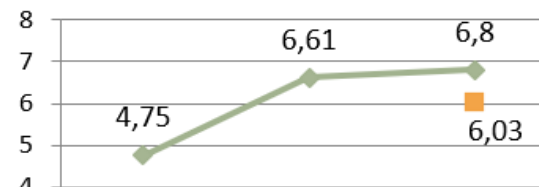
Вплив:

- формування безпечних переконань
- зменшення ризикованості поведінки
- активізація та інтеграція підлітків та дорослих

Ризиковані і безпечні практики

Динаміка середніх показників (max=8)

Коректність уявлень щодо ВІЛ

Безпечність настанов

Надано рекомендації щодо адаптації програм до умов громад, застосування сімейного та гендерно-вікового підходу в ході профілактики, дизайну та методів оцінювання безпосередніх результатів та стійкого впливу програм в умовах громади

2. Оцінка потреб дітей та підлітків, які живуть з ВІЛ, та їхніх сімей

Досліджено чинники переривання антиретровірусної терапії (АРТ) дітьми та підлітками, які живуть з ВІЛ, потреби дітей та їхніх сімей.

Розроблено спеціалізовану соціальну послугу супроводу сімей, які виховують ВІЛ-позитивну дитину

Цільові групи:

- Діти та молоді люди, які живуть з ВІЛ
- Сім'ї, які виховують ВІЛ-позитивну дитину

Учасники:

- 81 дитина та молодих людей, які мають позитивний ВІЛ-статус
- 12 представників сімей
- 3 медичні працівники
- 10 психологів та фахівців із соціальної роботи

Географія дослідження:

- Київ, Дніпро, Одеса

Дослідження чинників соціальної дезадаптації підлітків, які живуть із ВІЛ, пов'язаних із перериванням ними антиретровірусної терапії (АРТ)

Оцінка проблем та потреб підлітків, які живуть з ВІЛ, та їхніх сімей, пов'язаних із формуванням прихильності до АРТ

Розробка концепції та стандарту комплексної спеціалізованої соціальної послуги супроводу сімей, що виховує дитину, яка живе з ВІЛ

2. Оцінка потреб дітей та підлітків, які живуть з ВІЛ, та їхніх сімей

Розкрито чинники переривання АРТ дітьми та підлітками, які живуть з ВІЛ, та його вплив на соціалізацію ВІЛ-позитивної дитини

АРТ-терапія, що впливає на самопочуття, поведінку, взаємовідносини, спосіб життя, ідентичність підлітка, який живе з ВІЛ, змінюючи контекст його соціалізації

Чинники переривання

Причини переривання: факторний аналіз

Спільні компоненти: нерозуміння необхідності терапії та бажання перевірити її необхідність

Переривання АРТ та некоректна реакція батьків та лікарів посилюють соціальну дезадаптацію підлітка та його соціальну ізоляцію в суспільстві

2. Оцінка потреб дітей та підлітків, які живуть з ВІЛ, та їхніх сімей

Виявлено причини відмови від АРТ за ініціативи батьків (представників) дитини

Важкий перебіг захворювання

ВІЛ-дисидентство

Асоціальна поведінка

Релігійні переконання

Недооцінка ризиків

Перебіг захворювання

- Відсутність симптомів
- Побічні ефекти лікування
- Погіршення стану здоров'я дитини

Позиція батьків

- Відсутність повної і коректної інформації про ВІЛ, АРТ
- Недовіра до офіційної медицини
- Прихильність до конспірологічних теорій
- Релігійні переконання

Поведінка батьків

- Самостійний пошук інформації щодо ВІЛ в інтернеті
- Спілкування з групами, що дотримуються альтернативних поглядів
- Асоціальна і деструктивна поведінка

Медико-соціальний супровід

- Відсутність довірливих стосунків з фахівцями
- Недостатнє інформування про перебіг захворювання
- Бар'єри комунікації

Проблеми та СЖО сім'ї

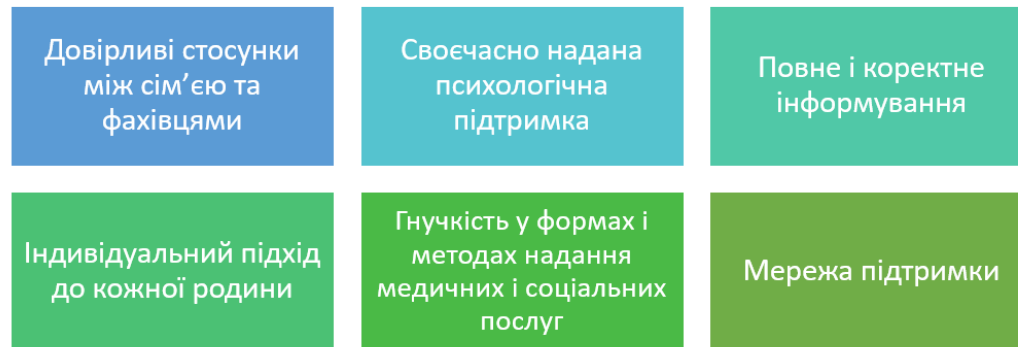
2. Оцінка потреб дітей та підлітків, які живуть з ВІЛ, та їхніх сімей

Визначено потреби дітей, які живуть з ВІЛ, та їхніх батьків (представників)

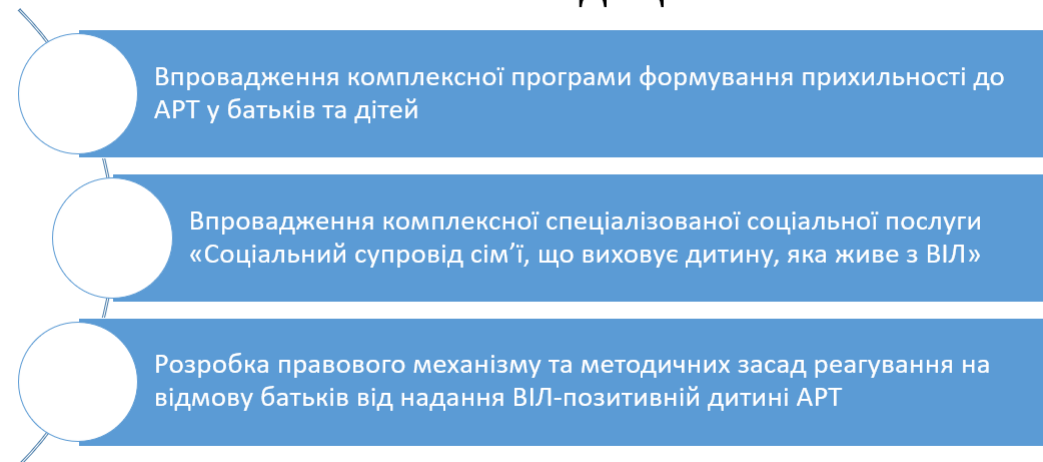
Результати:

- Потреби дітей, які живуть з ВІЛ, та їхніх батьків (представників):
 - Налагодження підтримувальних стосунків з фахівцями.
 - Отримання коректної інформації про ВІЛ та АРТ
 - Формування навичок прийому АРТ дитиною та реагування на складні ситуації
 - Формування навичок догляду за дитиною, її виховання та контролю у батьків (опікунів)
 - Постійна психологічна підтримка та допомога у вирішенні проблем, подолання стигми, захист прав та представництво інтересів
 - Підтримка соціальної активності та інтеграції до суспільного життя
- Потреби можуть бути задоволені лише при впровадженні спеціалізованих соціальних послуг на міжсекторальній та міждисциплінарній взаємодії

Умови інтеграції сімей, в складі яких є ВІЛ-позитивна дитина

Рекомендації

2. Оцінка потреб дітей та підлітків, які живуть з ВІЛ, та їхніх сімей

Розроблено проєкт державного стандарту соціальної послуги супроводу сімей, що виховують дитину, яка живе з ВІЛ

Послуга презентована на круглому столі «Потреби та перспективи законодавчого врегулювання питань, що стосуються дітей та підлітків, які живуть з ВІЛ», Київ, 11.12.2025, очікує апробації

Зміст соціальної послуги

комплексна оцінка потреб сім'ї з урахуванням специфіки ВІЛ-статусу дитини, складання індивідуального плану супроводу

інформування дитини та її представників з питань ВІЛ-інфекції та її лікування

формування та підтримання прихильності дитини та її представників до АРТ (програма)

психологічна допомога дитині та її представникам (кризова інтервенція, консультування, індивідуальна і сімейна терапія)

відвідування сім'ї за місцем її проживання (перебування) або в інших місцях, дистанційні бесіди: моніторинг, консультування, психологічна підтримка

консультування представників дитини з питань догляду, виховання та розвитку дитини, яка живе з ВІЛ

заходи з соціальної інтеграції сім'ї та дитини (сімейні групові наради, групи взаємодопомоги, профілактичні і розвивальні програми)

підготовка до розкриття ВІЛ-статусу дитині

Представництво інтересів сім'ї

кризове реагування у випадках переривання антиретровірусної терапії або відмови від лікування відповідно до "Дорожньої карти"

3. Оцінка потреб громади в послугах, спрямованих на запобігання розлученню батьків і дітей та інституціалізації дитини

Проведено оцінку потреб сімей вразливих груп Рокитнянської громади, пов'язаних із ризиком розлучення батьків і дітей та актуального стану системи надання соціальних послуг сім'ям з дітьми у громаді; обґрунтовано необхідність впровадження в громаді інноваційних послуг, спрямованих на запобігання інституціалізації дитини

Цільові групи:

- Сім'ї, які перебувають у СЖО
- Багатодітні сім'ї
- Сім'ї ВПО
- Сім'ї з ризиком вилучення дитини
- Сім'ї, у складі яких є дитина або дорослий з інвалідністю
- Прийомні та патронатні сім'ї

Учасники:

- 40 представників сімей (якісне дослідження)
- 204 представника сімей (кількісне дослідження)
- 13 фахівців надавачів соціальних послуг

Географія дослідження

- Рокитнянська громада Київської обл.

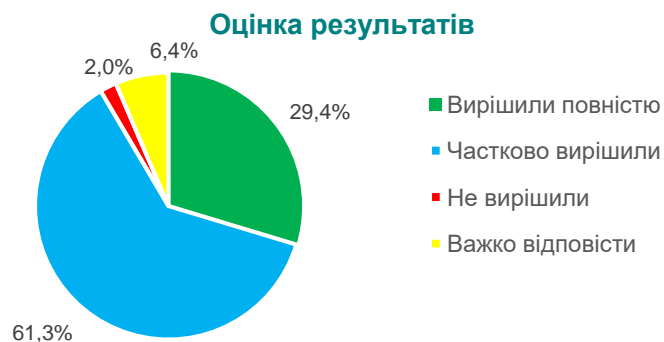
3. Оцінка потреб громади в послугах, спрямованих на запобігання розлученню батьків і дітей та інституціалізації дитини

Проведено оцінку потреб та ризиків інституціалізації дітей сімей вразливих груп

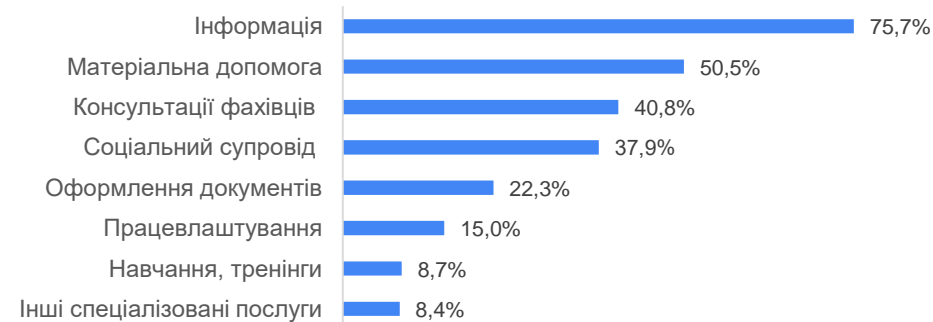
Під час дослідження в громаді проживало 1740 дітей, які перебувають у **вразливому стані** (47,8% всіх дітей громади), з них отримувало послуги- 294 дитини (17% від тих, хто потребує)

Проблеми сімей: некомпенсований травматичний досвід, незайнятість, матеріально-побутові труднощі, розгубленість і невизначеність, внутрішньосімейні конфлікти, неспроможність забезпечити дитину належним доглядом та вихованням;

Проблеми дітей: стресовий стан дитини, її конфлікти з однокласниками, булінг, деструктивна поведінка

Послуги, що надавались сім'ям з дітьми

Чинники розлучення батьків та дітей:

- нехтування потреб дитини внаслідок зосередженості на власних потребах та асоціального способу життя,
- невміння опанувати стрес та подолати складні життєві обставини, недостатність педагогічних навичок у батьків,
- невміння доглядати та виховувати дитину, яка має інвалідність, особливі освітні потреби.

У громаді для сімей доступні прості базові **соціальні послуги**, послуги соціального супроводу

3. Оцінка потреб громади в послугах, спрямованих на запобігання розлученню батьків і дітей та інституціалізації дитини

Оцінено перспективи, умови та обмеження впровадження в громаді інноваційних послуг, спрямованих на зміцнення сімей з дітьми

Необхідні послуги

Профілактичне спрямування та раннє втручання

«Сімейний помічник»

«Служба раннього втручання»

Посилення потенціалу батьків

«Денний догляд»

«Перепочинок для батьків»

«Муніципальна няня»

Ефективна кризова інтервенція

«Мобільна бригада»

Рекомендації

- Впровадження соціальних послуг профілактичного спрямування та раннього втручання, посилення батьківського потенціалу та ефективної кризової інтервенції
- Посилення спроможності сімей в рамках соціального супроводу завдяки навчальним та інтегративним інтервенціям
- Навчання фахівців інноваційним підходам соціальної роботи (кейс-менеджмент, орієнтований на сильні сторони, соціальна адвокація, травмо-орієнтований підхід тощо)
- Створення постійних міждисциплінарних команд
- Адвокаційні компанії в громаді

4. Дослідження проблем впровадження сімейних форм виховання у громаді

Виявлено проблеми, що виникають на різних етапах створення сімей усиновлювачів, сімейних форм виховання (СФВ), патронату над дитиною та визначено шляхи їх подолання в сучасних умовах

Цільові групи:

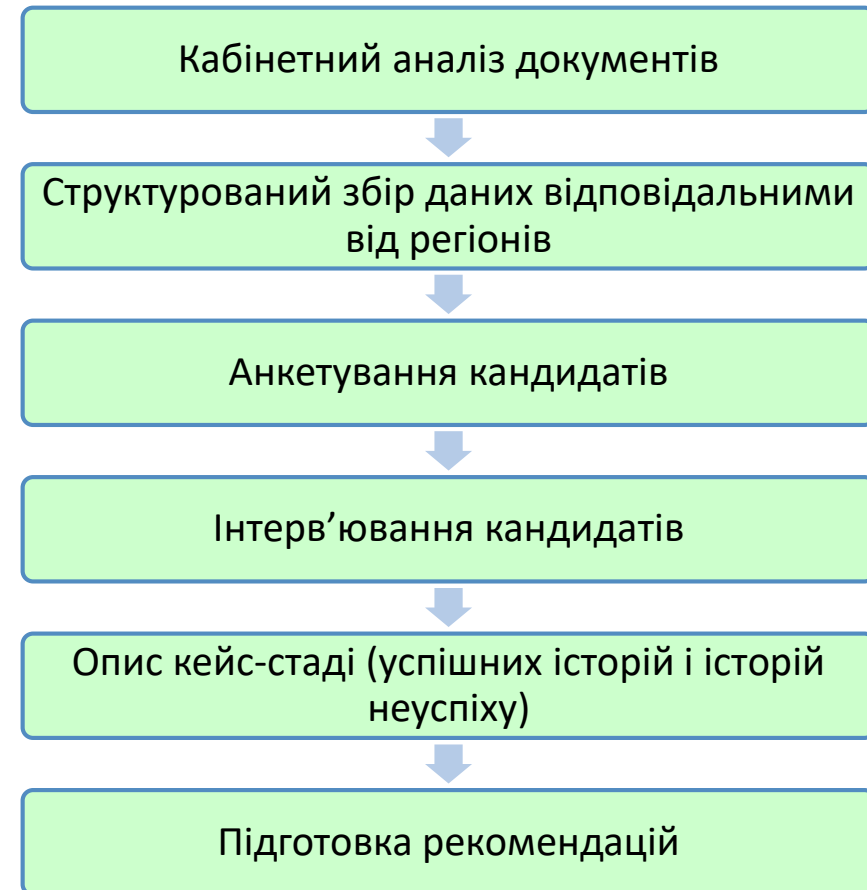
- Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування
- Діти, які перебувають у СЖО
- Прийомні сім'ї
- Дитячі будинки сімейного типу
- Патронатні сім'ї
- Сім'ї усиновлювачів

Учасники:

- 98 кандидатів в прийомні батьки/батьки-вихователі, опікуни/піклувальники;
- 33 кандидати в патронатні вихователі;
- 76 кандидатів в усиновлювачі

Географія дослідження

- 13 областей України

4. Дослідження проблем впровадження сімейних форм виховання у громаді

Визначено етапи створення сімей усиновлювачів, сімейних форм виховання (СФВ), патронату над дитиною. Проаналізовано сильні і слабкі сторони реалізації кожного етапу

Результати дослідження:

- **Найкомфортніші етапи:** перше звернення та навчання, найбільше труднощів – оформлення документів, контакт із дитиною, укладання договору та влаштування
- **Проблеми:**
 - Недостатня обізнаність про сімейні форми влаштування
 - Бюрократичні бар'єри при оформленні документів і довідок
 - Формалізм при обстеженні, відсутність рекомендацій по поліпшенню умов для дитини, спілкування з іншими членами сім'ї
 - Відсутність підтримки фахівців при першому контакті з дитиною
 - Відсутність необхідного супроводу фахівців під час адаптації дитини
- **Потреби:**
 - Консультування щодо виховання дитини, захисту її прав, адаптації дитини та її спілкування з іншими членами сім'ї
 - Психологічний супровід на всіх етапах влаштування

Процес влаштування дитини

4. Дослідження проблем впровадження сімейних форм виховання у громаді

Розроблено та впроваджено рекомендації щодо можливих шляхів подолання виявлених труднощів, проблем та кроків оптимізації розвитку СФВ в Україні в сучасних умовах

створити єдиний центр для всіх послуг та спеціалістів, які супроводжують сімейні форми влаштування дитини

розробити для кандидатів дорожню карту дій щодо влаштування дитини

організувати зустрічі кандидатів із «досвідченими» сім'ями

надавати кандидатам допомогу у безпосередньому зборі документів

забезпечити, щоб обстеження було схоже не на інспекцію, а на доброзичливе, вільне спілкування

давати поради кандидатам стосовно покращання умов проживання дитини

залучати на допомогу сім'ям більше спеціалістів у період адаптації дитини, передбачити обов'язкову постадаптаційну підтримку

активніше популяризувати сімейне влаштування дитини, проводити відповідну роз'яснювальну роботу на рівні територіальної громади

5. Оцінювання ефективності гуманітарної допомоги сім'ям ВПО як засобу їхньої соціалізації та інтеграції

Визначено потреби сімей внутрішньо переміщених осіб (ВПО) з дітьми та здійснено оцінку ефективності гуманітарних програм, спрямованих на їхню соціальну підтримку

Цільові групи:

- Сім'ї ВПО з дітьми
- Сім'ї з дітьми, котрі постраждали від воєнних дій

Учасники дослідження:

- 721 сімей ВПО та постраждалих внаслідок воєнних дій

Географія дослідження:

- м. Київ та Київська обл.

Дослідження проблем, потреб та способів опанування складними обставинами сімей ВПО з дітьми

Оцінювання безпосередніх результатів програм гуманітарної допомоги та психосоціальної підтримки сім'ям ВПО та сім'ям, що постраждали внаслідок воєнних дій

Оцінювання впливу гуманітарних програм та програм психосоціальної підтримки на соціальну адаптацію та соціалізацію сімей ВПО у громадах

Розробка рекомендацій щодо впровадження гуманітарних та соціальних програм підтримки ВПО

5. Оцінювання ефективності гуманітарної допомоги сім'ям ВПО як засобу їхньої соціалізації та інтеграції

Виявлено проблеми та потреби вразливих сімей ВПО з дітьми та сімей, які постраждали від воєнних дій в Києві та Київській області

Потреби:

- облаштування на новому місці проживання
- поліпшення умов проживання
- постійне забезпечення предметами першої необхідності для задоволення базових потреб
- забезпечення умовами розвитку та відпочинку

Проблеми:

- матеріально-побутові (скрутне матеріальне становище, нестача коштів, відсутність придатного житла, тривале безробіття, відмова у соціальній допомозі або послугах)
- психологічні проблеми (конфлікти, пригнічений стан, агресія з боку інших, потрапляння до залежності)
- втрати (втрата житла, майна, заощаджень, відсутність необхідних документів, травми і захворювання)

Засоби подолання проблем:

- звичайна економія (відмова від покупок необхідних речей, якісних товарів і звичного дозвілля)
- додаткова праця (праця вечорами та у вихідні, ризикова і шкідлива робота)
- позики (борги та кредити)
- радикальна економія та звернення за допомогою

Рис. 3. Частка сімей, що використовувала певні способи опанування важкої ситуації (%).

5. Оцінювання ефективності гуманітарної допомоги сім'ям ВПО як засобу їхньої соціалізації та інтеграції

Оцінено безпосередні результати та вплив програм гуманітарної допомоги і психосоціальної підтримки, що впроваджуються неурядовими організаціями (НУО) за підтримки міжнародних гуманітарних організацій

Гуманітарні програми:

- Отримувачі в учасників суттєво поліпшується задоволеність базових потреб
- Поліпшується емоційний стан та взаємовідносини в сім'ї
- Вивільняються ресурси для вирішення інших справ
- Зменшилася частота використання радикальних способів опанування ситуацією

Психосоціальні втручання:

- Поліпшується емоційний стан і стосунки в сім'ї
- Поліпшується якість дозвілля
- Підвищується впевненість у собі дітей
- Створюються умови для розвитку та дозвілля дитини

Порівняння впливу гуманітарної та психосоціальної підтримки

Рекомендації

- Проведення оцінки потреб на етапі розробки гуманітарних
- Впровадження практики кейс-менеджменту для всіх гуманітарних програм
- Поєднання гуманітарної допомоги з заходами психосоціальної підтримки
- Впровадження практики переадресації між гуманітарними організаціями і установами-надавачами соціальних послуг

6. Вивчення діючої практики надання комплексних послуг сім'ям, де проживають діти / особи з інвалідністю в громаді м. Києва

Оцінено стан функціонування системи надання соціальних послуг сім'ям, де проживають діти/особи з інвалідністю, в м.Києві та розроблення пропозицій щодо її удосконалення

Цільові групи:

- Діти з інвалідністю
- Дорослі особи з інвалідністю
- Сім'ї, в складі яких є особа з інвалідністю

Учасники дослідження:

- 227 представників сімей осіб з інвалідністю
- 107 фахівців із соціальної роботи
- 21 ключовий інформатор системи надання соціальних послуг особам з інвалідністю

Географія дослідження:

- м. Київ

Теоретичний аналіз функціонування системи

Телефонне опитування представників сімей

Онлайн опитування та фокус-групи фахівців із соціальної роботи

Глибинні інтерв'ю з ключовими інформаторами

Розробка рекомендацій щодо надання соціальних послуг сім'ям, в складі яких є людина з інвалідністю

6. Вивчення діючої практики надання комплексних послуг сім'ям, де проживають діти / особи з інвалідністю в громаді м. Києва

Розроблено теоретичну модель надання соціальних послуг сім'ям, в складі яких є людина з інвалідністю

Особи з інвалідністю та їхні сім'ї можуть отримати прості, комплексні та спеціалізовані соціальні послуги, а також освітні, медичні, реабілітаційні послуги та соціальну допомогу

Система надання соціальних послуг передбачає складний алгоритм дій, взаємодію різних інституцій, діяльність міждисциплінарної команди

Ефективність моделі залежить від якісної фахової координації, доступності суб'єктів надання послуг та дотримання всіма суб'єктами сучасних цінностей та підходів до взаємодії з людиною з інвалідністю

6. Вивчення діючої практики надання комплексних послуг сім'ям, де проживають діти / особи з інвалідністю в громаді м. Києва

Розкрито відповідність потребам отримувачів та якість надання послуг сім'ям, де проживають діти або дорослі особи з інвалідністю

- У сімей осіб з інвалідністю домінують труднощі матеріального та фінансового характеру, проблеми зі здоров'ям та неефективність реабілітації
- Поширені труднощі взаємодії з оточенням, недоступність необхідних соціальних умов та проблеми психологічного характеру, що вказують на соціальну виключеність як мінімум чверті опитаних сімей
- Надаються переважно неспеціалізовані послуги сім'ям, що перебувають у складних життєвих обставинах

Як Ви оцінюєте загальний результат отримання ключової соціальної послуги?

За результатами опитування отримувачів (N=227)

Проблеми сімей осіб з інвалідністю

За результатами опитування отримувачів (N=227)

- Сім'ям недоступні комплексні спеціалізовані послуги, що відповідають специфічним потребам отримувачів
- Проблеми сімей вирішуються частково, більшість отримувачів потребує продовження допомоги
- Спостерігається недостатня залученість отримувачів до оцінки потреб, планування та моніторингу якості послуги

6. Вивчення діючої практики надання комплексних послуг сім'ям, де проживають діти / особи з інвалідністю в громаді м. Києва

Проведено аналіз функціонування діючої системи надання соціальних послуг сім'ям, в складі яких є людина з інвалідністю, за місцем проживання в громаді міста Києва

- Широкий спектр організацій-надавачів послуг
- Взаємодія в форматі переадресації та загальної координації
- Недостатнє застосування міждисциплінарного підходу
- Різний підхід до взаємодії між суб'єктами в районах міста

Розуміння фахівцями із соціальної роботи мети соціальної роботи з людиною з інвалідністю

Система взаємодії опитаних фахівців із іншими установами та організаціями

- Координація суб'єктів фахівцями із соціальної роботи – не частіше ніж в 40% випадків
- Дотримання фахівцями із соціальної роботи різних підходів до інвалідності та концепцій соціальної роботи з людиною з інвалідністю та її сім'єю, що базуються як на сучасній біо-психо-соціальній, так і на функціональній та реабілітаційній моделях

6. Вивчення діючої практики надання комплексних послуг сім'ям, де проживають діти / особи з інвалідністю в громаді м. Києва

Представлено рекомендації щодо удосконалення соціальної роботи та системи надання соціальних послуг сім'ям, в складі яких є особи з інвалідністю

Розробка міжсекторальної моделі надання соціальних послуг сім'ям, у складі яких є людина з інвалідністю

Впровадження Комплексної спеціалізованої соціальної послуги інтеграції та реінтеграції сімей, у складі яких є людина з інвалідністю

Впровадження програми підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи

Розробка та впровадження програми тренінгів з формування та координації міждисциплінарної команди

Спеціалізована соціальна послуга інтеграції та реінтеграції сім'ї, в складі якої є людина з інвалідністю

- Допомога в профорієнтації членів сім'ї, в тому числі особи з інвалідністю, сприяння в отриманні професійної освіти та працевлаштування, ведення власного бізнесу
- Надання психологічної підтримки, допомога в зміцненні або відновленні соціальних зв'язків
- Сприяння організації та діяльності груп взаємодопомоги
- Консультування з розвитку сім'ї, визначення життєвих пріоритетів, залучення необхідних для розвитку ресурсів
- Допомога в організації дозвілля та відпочинку
- Навчання з питань догляду за особою з інвалідністю та створення реабілітаційного простору в сім'ї
- Представництво інтересів сім'ї, допомога у взаємодії з установами
- Тренінги з профілактики проблем та деструктивної поведінки, розвитку життєвих компетентностей та життєстійкості
- Посередництво в регулюванні конфліктів

Публікації в фахових та наукометричних виданнях

Навчально-методичні посібники

- 1. Актуальні питання соціальної роботи** : навч. посіб. / О.М. Денисюк та ін. ; ред. кол.: О.В. Епель, Т.Л. Лях, І.В. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 420 с.
- 2. Профілактика деструктивної поведінки підлітків** : навч.-метод. посіб. / Т. Журавель, І. Іванюк, М. Лехолетова, В. Лютий, Т. Лях, Н. Пашко, В. Соловійова, О. Сорокіна, Т. Спіріна, В. Суліцький, Ю. Удовенко, О. Чепенко, О. Чуйко, О. Швед, В. Янковець ; за ред. Т. Журавель, Ю. Удовенко. Київ : Вид-во ФО-П Буря О. Д. 2022. 144 с. ISBN 978-617-7402-65-6 (*Рішення Експертної комісії з психології та педагогіки Інституту модернізації змісту освіти МОН України від 04.05.2022 року (протокол №1). Зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 7.0001-2022*)
- 3. Консультування в соціальній роботі.** Суліцький В. В., Швед О. В. Київ. Вид-во «Видавничий Дім «Вініченко»», 2023. 240 с.
- 4. Соціально-педагогічна та психосоціальна підтримка дітей із числа внутрішньо переміщених осіб у період літнього оздоровлення в умовах воєнного часу:** навч. посібник / Т. Спіріна та ін.; ред. С. Сапіга. Київ : ФОП «Буря», 2023. 182 с.

Дисертації

1. Дуля А.В. «Соціальна підтримка недержавними організаціями сімей учасників антитерористичної операції», 2023 (Н23 № 001559, від 06.11.2023р., Київський університет імені Бориса Грінченка)
2. Мельничук В.О «Соціальна профілактика залучення підлітків до комерційного сексу», 2023 (Н23 № 001560, від 06.11.2023 р., Київський університет імені Бориса Грінченка)
3. Скіпальська Г. Б. «Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями», 2024 (Н24 №002472, від 04 червня 2024р., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)
4. Метелюк А. С. «Соціальна профілактика ВІЛ засобами замісної підтримувальної терапії», 2024 (Н24 № 002474 від 04.06.2024 р., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)
5. Котелевець А.М. «Розвиток соціальної активності студентів у волонтерській діяльності», 2025 (Н25 №000036 від 7 січня 2025 р., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)
6. Катеринич А. А . «Соціальна інтеграція молоді з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень засобами театрального мистецтва», 2025 (Н25 № 000841 від 05.05.2025 р., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)
7. Харківська Т. А . «Профілактика деструктивних конфліктів учнівської молоді із застосуванням відновних практик», 2025 (Н25 № 002589 від 18.08.2025 р., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)
8. Мартнюк Я.В. «Волонтерська діяльність в територіальних громадах, постраждалих від воєнних дій» 2026 (ДФ 26.133.103, від 17.03.2026 р., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)

Команда дослідників

Жанна ПЕТРОЧКО, доктор педагогічних наук, професор

Карпенко Олена Георгіївна, доктор педагогічних наук,
професор

Савельчук Ірина Борисівна, доктор педагогічних наук,
професор

Тетяна ЛЯХ, кандидат педагогічних наук, професор

Олена ДЕНИСЮК, кандидат педагогічних наук, доцент

Вадим ЛЮТИЙ, кандидат педагогічних наук, доцент

Тетяна СПІРИНА, кандидат педагогічних наук, доцент

Ольга ШВЕД, кандидат соціологічних наук, доцент

Марина ЛЕХОЛЕТОВА, кандидат педагогічних наук

Світлана САПІГА, кандидат педагогічних наук

Аліна ДУЛЯ, доктор філософії з соціальної роботи

Анастасія КОТЕЛЕВЕЦЬ, доктор філософії з соціальної роботи

Яна МАРТИНЮК, викладач кафедри

Ірина НОХРИНА, викладач кафедри

Дякуємо за увагу!
